

W sprawie ustawowego zakazania dzieciom przystępowania do spowiedzi świętej

On the statutory ban on holy confession for children

GRZEGORZ MAROŃ*

 <https://orcid.org/0000-0002-3861-9103>

Streszczenie: Na kanwie odrzuconej w kwietniu 2025 r. przez Sejmową komisję petycji „w sprawie zakazu spowiadania dzieci” Autor rozważa dopuszczalność prawnego zabronienia małoletnim przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania. Wskazuje, że spowiedź stanowi przedmiot prawnie chronionej wolności religii, a jej organizowanie i sprawowanie należy do spraw własnych Kościoła objętych zakresem autonomii związków wyznaniowych. Przekonuje, że ustawowe zakazanie spowiadania dzieci nie spełnia wymogów proporcjonalności ingerencji władzy publicznej w wolność religii małoletnich i prawo rodziców do kierowania ich wychowaniem. Twierdzi, że karygodne, skandaliczne, lecz pojedyncze przypadki seksualnego wykorzystania dzieci przez duchownych w związku z sakramentem pokuty nie uzasadniają twierdzenia, jakoby uczestnictwo w spowiedzi było generalnie zagrożeniem dla dobra małoletnich. Studium orzecznictwa pokazuje, że nawet w jednostkowych sprawach sporów rodzicielskich sądy rzadko decydują o zabronieniu dzieciom przystępowania do sakramentów, co tym bardziej przemawia za tym, że powszechny ustawowy zakaz spowiedzi dzieci jest niedopuszczalny. Prawo reglamentujące praktyki religijne dzieci jest współcześnie udziałem wyłącznie państw autorytarnych. W ocenie Autora procedowanie petycji tak ewidentnie sprzecznej z Konstytucją RP i prawem międzynarodowym przy braku reakcji Rzecznika Praw Dziecka, Rzecznika Praw Obywatelskich i doktryny prawniczej oraz aprobacie znacznej części mediów może być zwiaśtunem represji wobec osób wierzących w nieodległej przyszłości.

Słowa kluczowe: spowiedź dzieci; wolność religii; sprawy własne Kościoła; dobro małoletniego; zasada proporcjonalności

Abstract: Based on the petition “on the ban on confessions for children” rejected in April 2025 by the Polish Sejm committee, the Author considers the admissibility of law prohibiting minors from receiving the sacrament of penance and reconciliation. He points out that confession is the subject of legally protected freedom of religion, and its organisation and performance is part of the Church’s own affairs, which are within the scope of the autonomy of religious communities. He argues that the statutory ban on confessions for children does not meet the requirements of proportional interference by public authorities in the freedom of religion of minors and the right of parents to direct their upbringing. He claims that reprehensible, scandalous, but individual cases of sexual abuse of children by clergy in connection with the sacrament of penance do not justify the claim that participation in confession is generally a threat to the well-being of minors. The study of case law shows that even in individual cases of parental disputes, courts rarely decide to prohibit children from receiving the sacraments, which all the more supports the view that a general statutory ban on confession for children is inadmissible. Laws prohibiting religious practices of children are currently the exclusive domain of authoritarian states. In the Author’s opinion, the processing of a petition so clearly contrary to the Constitution of the Republic of Poland and international law, with the lack of reaction from the Commissioner for Children’s Rights, the Commissioner for Human Rights, representatives of legal science, and the approval of a significant part of the media, may be a harbinger of repression against believers in the near future.

Key words: children’s confession; freedom of religion; Church’s own affairs; child well-being; principle of proportionality

Wstęp

W dniu 16 października 2024 r. została złożona do Sejmu petycja, podpisana przez ponad 12 tys. osób, w sprawie zabronienia małoletnim przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania. Wnioskowano w niej o „uchwalenie przepisów wprowadzających w Polsce

* Dr hab., prof. UR, Katedra Nauk Historyczno i Teoretyczno Prawnych, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Rzeszowski, ul. Grunwaldzka 13, 35-068 Rzeszów, e-mail: gmaron@ur.edu.pl

zakaz spowiadania dzieci poniżej 18 roku życia w Kościele katolickim i innych kościołach, jeśli ją stosują”¹. Zainicjowany przez performerę, dziennikarza, artystę i autora Rafała Betlejewskiego zakaz spowiedzi miałby objąć wszystkie osoby małoletnie niezależnie od ich woli i woli ich rodziców. Sejmowa Komisja ds. Petycji w dniu 3 kwietnia 2025 r. odrzuciła przedmiotową petycję².

Celem opracowania jest nie tyle szczegółowa analiza treści tej konkretnej petycji pod kątem prawniczym, co ocena kwestii dopuszczalności zakazywania czy ograniczania dzieciom przez organy władzy publicznej możliwości przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania w państwie demoliberalnym³. Jakkolwiek za główny punkt odniesienia dla czynionych rozważań przyjęto polski porządek prawny (obowiązujące prawo i orzecznictwo), to jednak formułowane w przedmiocie tytułowej problematyki ustalenia i wnioski mają zasadniczo charakter uniwersalny na gruncie państw demokratycznych, stąd m.in. nawiązania w artykule do judykatów obcych sądów. W państwach tych bowiem, tak jak i w Polsce, jest zagwarantowana wolność religii jednostki oraz prawo rodziców do kierowania religijnym wychowaniem dziecka, a na organach władzy publicznej spoczywa nakaz bezstronności (neutralności) w kwestiach religijnych i nieingerowania w sprawy własne związków wyznaniowych. Chociaż nie sposób mówić o identyczności rozumienia czy operacjonalizacji wymienionych kategorii jurydycznych w poszczególnych państwach, to jednak w krajach demokratycznych i laickich występuje zasadniczo tożsama płaszczyzna normatywna dla rozważań w materii reglamentowania przystępowania małoletnich do spowiedzi.

Po początkowym przybliżeniu samego pojęcia spowiedzi nastąpiło przedstawienie jej jako przedmiotu wolności religii, a następnie podjęto się uzasadnienia tego, że organizowanie i sprawowanie spowiedzi jest sprawą własną związków wyznaniowych. W dalszej kolejności omówiono ogólne ramy ograniczania wolności religii przez państwo z egzemplifikacyjnym odniesieniem do sprawowania i przystępowania do sakramentu pokuty. W kolejnym punkcie opracowania ustosunkowano się do kwestii legislacyjnego reglamentowania wolności religii dziecka w perspektywie spowiedzi. W tym kontekście nawiązano do jednego z częściej przywoływanych argumentów przeciwko spowiedzi małoletnich, odwołującego się do przypadków seksualnego wykorzystywania dzieci przez duchownych w związku z tym sakramentem. Podniesiono, że współcześnie do formalnego zakazywania dzieciom praktyk religijnych dochodzi jedynie w nielicznych państwach autorytarnych. Powołano się także na badania naukowe o związkach wychowania religijnego dziecka z jego pomyślnością w życiu dorosłym. W końcu, w oparciu o analizę sądowego ograniczania czy zakazywania dzieciom przystępowania do spowiedzi w ramach

¹ Petycja obywatelska w sprawie zakazu spowiadania dzieci, BKSP-155-X-304/24, <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/agent.xsp?symbol=PETYCJA&NrPetycji=BKSP-155-X-304/24> [dostęp: 19.05.2025]. Z inicjatywą wprowadzenia zakazu spowiadania małoletnich Rafał Betlejewski wystąpił po raz pierwszy w 2022 r. Złożonej przez niego do Sejmu w 2023 r. petycji początkowo nie poddano merytorycznemu rozpoznaniu z powodów formalnych. Petycja z 2024 r. była powtórzeniem tej z roku poprzedniego.

² Zapis przebiegu posiedzenia Komisji do Spraw Petycji z dnia 3 kwietnia 2025 r., <https://www.sejm.gov.pl/sejm10.nsf/biuletyn.xsp?sknr=PET-61> [dostęp: 19.05.2025].

³ Zob. Filip Pańczyk. 2025. *Opinia prawna dotycząca petycji nr BKSP-155-X-304/24 w sprawie zakazu spowiadania dzieci*, [http://orka.sejm.gov.pl/petycje.nsf/nazwa/X-304beos/\\$file/X-304beos.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/petycje.nsf/nazwa/X-304beos/$file/X-304beos.pdf) [dostęp: 19.05.2025].

rozstrzygania sporów rodzicielskich, wykazano, że nawet w tych indywidualnych sprawach reglamentacyjna ingerencja władzy publicznej w wolność religii dziecka jest czymś ekstraordynaryjnym, co tym bardziej każe nie tyle sceptycznie, co wprost jednoznacznie krytycznie odnieść się do prób ustawowego zakazywania dzieciom spowiadania się.

1. Pojęcie spowiedzi

Spowiedź to integralny element jednego z sakramentów w chrześcijańskich kościołach, mianowicie sakramentu „nawrócenia”, „przebaczenia”, „pokuty”, „pojednania” czy „pokuty i pojednania”⁴. Spowiedź indywidualna „występuje w Kościele katolickim (obrazu ładu łacińskiego i bizantyjsko-ukraińskiego), do którego swą przynależność deklaruje zdecydowana większość obywateli polskich”, a także „w innych Kościołach działających na terenie RP m.in. w Polskim Autokefalicznym Kościele Prawosławnym, w Kościele Starokatolickim Mariawitów czy w Kościele Polskokatolickim”. Spowiedź tego typu dopuszcza również „Kościół Ewangelicko-Augsburski (luterński), a także Kościół Anglikański (w Polsce jest to kapelania warszawska wchodząca w skład diecezji Gibraltaru w Europie)”⁵.

Na gruncie doktryny katolickiej sakrament pokuty składa się z trzech aktów penitenta (żał za grzechy, ujawnienie grzechów przed kapłanem oraz postanowienie wypełnienia zadośćuczynienia i czynów pokutnych) oraz z rozgrzeszenia kapłana⁶. Spowiedź najogólniej polega na wyznaniu przed kapłanem grzechów ciężkich przez penitenta i przebaczeniu mu ich przez spowiednika, wskutek czego penitent dostępuje pojednania z Bogiem i z Kościołem⁷. Spowiedź indywidualna jest w nauczaniu Kościoła Katolickiego zasadą, a rozgrzeszenie zbiorowe wyjątkiem od reguły⁸.

Praktyka spowiedzi dzieci upowszechniła się w Kościele Katolickim za pontyfikatu Piusa X. W Dekrecie Świętej Kongregacji Sakramentów *Quam singulari* z 1910 r. wyznaczono tzw. wiek rozeznania warunkujący możliwość przystąpienia do sakramentów spowiedzi i Komunii Świętej na 7 rok życia⁹. Podobnie kanon 97 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. stanowi, że „po skończonym siódmym roku życia domniemywa się, że [małoletni] potrafi używać rozumu”¹⁰. Natomiast Konferencja Episkopatu Polski

⁴ Punkty 1423 i 1424 Katechizmu Kościoła Katolickiego z dnia 11 października 1992 r., <http://www.katechizm.opoka.org.pl/> [dostęp: 19.05.2025], dalej: KKK.

⁵ Tomkiewicz 2012, 51–52.

⁶ Pkt 1491 KKK. Zob. Pastuszko 1999.

⁷ Pkt 1486 i 1493 KKK.

⁸ Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus (25.01.1983), AAS 75 (1983), cz. II, s. 1–317; kan. 960–963 Kodeksu Prawa Kanonicznego promulgowanego przez papieża Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 r., stan prawny na dzień 8 sierpnia 2023 r., zaktualizowany przekład na język polski, <https://episkopat.pl/doc/214182.kodeks-prawa-kanonicznego-tekst-ujednolicony> [dostęp: 9.06.2025], dalej: KPK.

⁹ Dekret „Quam singulari” Kongregacji dla Spraw Sakramentów Świętych o wczesnym dopuszczeniu dzieci do Pierwszej Komunii Świętej z dnia 8 sierpnia 1910 r., https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/kongregacje/kkultu/dekret_quamsingulari_08081910.html [dostęp: 19.05.2025]. Zob. Hardon 1972, 69–110.

¹⁰ Kan. 97 § 2 KPK.

w uchwale z 2020 r. wskazuje, że „przyjęcie Pierwszej Komunii Świętej odbywa się na zakończenie III klasy szkoły podstawowej, tj. około 10. roku życia dziecka”¹¹.

2. Spowiedź jako przedmiot prawnie chronionej wolności religii

Obowiązujące przepisy prawa polskiego nawiązujące *expressis verbis* do kategorii pojęciowej „spowiedzi” dotyczą wyłącznie kwestii ochrony tajemnicy spowiedzi¹². Niemal też wszystkie wypowiedzi rodzimej doktryny prawniczej odnoszące się do spowiedzi padają w kontekście zakazu dowodowego przesłuchiwanie duchownego co do treści, o których dowiedział się w ramach spowiedzi¹³.

Spowiedź jako element sakramentu pokuty jest jednak objęta zakresem przedmiotowym szeregu przepisów rangi konstytucyjnej, ustawowej i prawnomiędzynarodowej gwarantujących wolność religii (wyznania)¹⁴. W szczególności spowiedź można uznać za „uczestniczenie w obrzędach” religijnych, „praktykowanie” religii czy „korzystanie z pomocy religijnej” w rozumieniu ustawy zasadniczej¹⁵, „uczestniczenie w czynnościach i obrzędach religijnych oraz wypełnianie obowiązków religijnych” w myśl ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania¹⁶ bądź „korzystanie z posług religijnych”, o którym stanowi np. kodeks karny wykonawczy¹⁷. Wolność religii w kontekście spowiedzi dotyczy przy tym nie tylko penitenta, ale także i spowiednika¹⁸.

¹¹ Uchwała nr 43/386/2020 Konferencji Episkopatu Polski z dnia 29 sierpnia 2020 r. w sprawie zatwierdzenia „Wskazań Konferencji Episkopatu Polski dotyczących przygotowania dzieci do przyjęcia i przeżywania sakramentu pokuty i pojednania oraz Pierwszej Komunii Świętej”. Akta Konferencji Episkopatu Polski 2020, 32: 112–119 (pkt 21 Wskazań).

¹² Zob. art. 178 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, Dz. U. z 2025 r. poz. 46; art. 261 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, Dz. U. z 2024 r. poz. 1568; art. 82 pkt 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, Dz. U. z 2024 r. poz. 572; art. 43 pkt 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, Dz. U. z 2022 r. poz. 623; art. 73a § 4 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy, Dz. U. z 2025 r. poz. 911, dalej: k.k.w.; art. 29a pkt 2 ustawy z dnia 14 kwietnia 2023 r. o Państwowej Komisji do spraw badania wpływów rosyjskich na bezpieczeństwo wewnętrzne Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2007–2022, Dz. U. z 2024 r. poz. 548; art. 22k ust. 6 pkt 2 ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich, Dz. U. z 2024 r. poz. 1802; art. 18e ust. 4 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego, Dz. U. z 2024 r. poz. 917; art. 121 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, Dz. U. z 2024 r. poz. 978; art. 540 ust. 4 ustawy z dnia 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych, Dz. U. z 2024 r. poz. 1320; art. 195 pkt 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa, Dz. U. z 2025 r. poz. 111. Także w ujęciu historycznym przypadki bezpośredniego odnoszenia się w aktach normatywnych do pojęcia „spowiedzi” były rzadkie. Zob. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 czerwca 1931 r. – Regulamin więzienny, Dz. U. poz. 577; § 7 pkt c rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 grudnia 1926 r. o nauce szkolnej religii katolickiej, Dz. U. z 1927 r. poz. 9.

¹³ Zob. np. Wielec 2012; Rakoczy 2003b, 126–138.

¹⁴ Zob. Wielec 2016, 327–346; Sobczak, Sobczak 2020 (pkt 44).

¹⁵ Art. 53 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. poz. 483, z późn. zm.

¹⁶ Art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, Dz. U. z 2023 r. poz. 265, dalej: u.g.w.s.w.

¹⁷ Art. 106 k.k.w.

¹⁸ Skwarzyński 2019, 223–238. W orzecznictwie „odbywanie spowiedzi” zalicza się do „czynności posługi kapłańskiej” (wyrok SA w Lublinie z dnia 6 marca 2019 r., I ACa 263/18, LEX nr 3223740) czy też podnosi się, że „wykonywanie posługi kapłańskiej wymaga [...] przyjmowania cudzych grzechów (spowiedź)” (wyrok SO w Siedlcach z dnia 10 grudnia 2015 r., IV U 1396/14, LEX nr 2004813).

Przystępowanie dziecka do spowiedzi jest realizacją zarówno jego własnej wolności religii¹⁹, jak i realizacją prawa rodziców do jego wychowania religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniem, co potwierdza Konstytucja RP²⁰, prawo międzynarodowe²¹ i ustawodawstwo²². Przepisy ustawowe i wykonawcze wprost stanowią o prawie „dzieci i młodzieży” do „wykonywania praktyk religijnych” i „korzystania z posług religijnych”²³.

Zarówno w rodzimym orzecznictwie²⁴, jak i w piśmiennictwie prawniczym²⁵, zgodnie przyjmuje się, że przystępowanie do sakramentu pokuty stanowi urzeczywistnienie wolności religii. Konsens w tym względzie występuje także w porządkach prawnych innych państw, gdzie wskazuje się na doniosłość sakramentów dla osób wierzących. Jak podnosi jeden z kanadyjskich sądów, „praktyka spowiadania się z grzechów i otrzymywania porad duszpasterskich w celu oczyszczenia duszy i uwolnienia wyznawcy od skazy przeszłych grzechów jest fundamentalna dla wielu religii. Służy chwalebnemu celowi korygowania i naprawiania «grzesznika» oraz prowadzenia go z powrotem do prawego stylu życia”²⁶.

3. Organizowanie i sprawowanie spowiedzi jako sprawa własna Kościoła

W doktrynie prawniczej oraz orzecznictwie różnych państw zajmowane jest trafne stanowisko, że organizowanie i sprawowanie sakramentów, w tym sakramentu pokuty, to sprawa własna związków wyznaniowych objęta zakresem ich autonomii i wyjęta spod jurysdykcji państwa²⁷.

¹⁹ Zob. Pree 2019; Langlaude 2007.

²⁰ Art. 53 ust. 3 i art. 48 ust. 1 Konstytucji RP.

²¹ Art. 14 ust. 2 Konwencji o prawach dziecka przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r., Dz. U. z 1991 r. poz. 526, dalej: Konwencja o prawach dziecka; art. 2 protokołu Nr 1 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzony w Paryżu dnia 20 marca 1952 r., Dz. U. z 1995 r. poz. 175/1; art. 18 ust. 4 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych otwartego do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r., Dz. U. z 1977 r. poz. 167, dalej: MPPOiP.

²² Art. 2 pkt 4 u.g.w.s.w.

²³ Zob. np. art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. z 2023 r. poz. 1966; § 25 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 sierpnia 2022 r. w sprawie pobytu nieletnich w zakładach poprawczych, Dz. U. z 2022 r. poz. 1891.

²⁴ W odniesieniu do regulacji kodeksu karnego wykonawczego sądy określały spowiedź mianem „posługi religijnej” czy zaliczały ją do „wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posługi” religijnej (wyrok SO w Gliwicach z dnia 3 czerwca 2015 r., II C 339/12, LEX nr 2102939; wyrok SO w Łodzi z dnia 14 września 2016 r., III Ca 881/16, LEX nr 2150541). Z kolei „przystępowanie do spowiedzi” traktowano jako „praktykowanie wiary” (wyrok SA we Wrocławiu z dnia 23 lutego 2012 r., I ACa 88/12, LEX nr 1163454; wyrok SO w Opolu z dnia 25 marca 2010 r., I C 329/09, LEX nr 1714151).

²⁵ Przykładowo dla K. Knoppka konstytucyjne „prawo do uprawiania kultu religijnego, w tym również do uczestniczenia w obrzędach i praktykach religijnych (art. 53 ust. 2 Konstytucji RP)” obejmuje „możliwość uczestniczenia w sakramentach kościelnych, m.in. w sakramencie spowiedzi”, Knoppek 2016, LEX nr 369382137. Podobnie M. Klejnowska pisze o „praktykowaniu religii poprzez udział w sakramencie spowiedzi” w rozumieniu art. 53 Konstytucji, art. 9 EKPC, art. 18 MPPOiP, Klejnowska 2004, LEX nr 369147607. Jak podnosi M. Mazur, w kontekście art. 106 k.k.w.: „Wolność religijna obejmująca korzystanie z posług religijnych, zawiera w sobie również udzielanie sakramentów”, Mazur 2019, 131. Analogicznie B. Rakoczy konstatuje – na gruncie art. 30 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej – „Posługi religijne oznaczają w szczególności korzystanie z sakramentów św.”, Rakoczy 2008, LEX nr 587237369.

²⁶ *Beam v. Attorney General of Canada*, 2021 MBQB 7 (CanLII), pkt 41.

²⁷ Zdaniem Bartosza Rakoczy: „Bez wątplenia sprawami własnymi Kościoła są sprawy związane z wykonywaniem władzy stricte duchowej – np. regulacje dotyczące udzielania sakramentów”, Rakoczy 2003a, LEX nr 385916598. Podobnie J. Kuźmicka-Sulikowska i P. Machnikowski przyjmują, że „udzielanie sakramentów” to

To wewnętrzne władze związków wyznaniowych same decydują o zasadach udzielania sakramentów, w tym o ograniczeniach w tym względzie, np. kto i pod jakimi warunkami może przyjmować sakramenty, a kto i z jakich powodów jest takiej możliwości pozbawiony czy też kto, gdzie i kiedy może je sprawować. Przykładowo watykańska Kongregacja Nauki Wiary uznaje, że w przypadku osoby, która wyraźnie prosi o eutanazję lub samobójstwo wspomagane, ma miejsce „oczywisty brak dyspozycji do przyjęcia sakramentu pokuty z rozgrzeszeniem, namaszczenia chorych, a także do przyjęcia wiatyku”²⁸. Jak stwierdza jeden z sądów amerykańskich, wskazując na właściwość Kościoła w kwestii sakramentów, „na przestrzeni wieków Kościół wyróżnił siedem sakramentów, które uświęcają jednostki, budują Ciało Chrystusa i oddają cześć Bogu. Właściwe udzielanie tych sakramentów jest odpowiedzialnością przede wszystkim biskupa. W jedności z biskupem i jako uczestnicy pełni jego kapłaństwa, poszczególni księża są następnie upoważnieni przez swojego biskupa do udzielania sakramentów”²⁹.

Z racji tego, że udzielanie sakramentów stanowi przedmiot decyzji władz związków wyznaniowych, to kościelne unormowania i praktyki w tym względzie zasadniczo nie są objęte kontrolą ze strony władz publicznych, np. co do ich zgodności z przepisami antydyskryminacyjnymi³⁰. Przykładowo Irlandzka Komisja ds. Stosunków w Miejscu Pracy (The Workplace Relations Commission) stwierdziła w 2020 r., że kwestia dopuszczania do udziału we Mszy świętej czy udzielania sakramentów w Kościele Katolickim nie podlega przepisom antydyskryminacyjnym, a sprawowanie Eucharystii czy sakramentów nie jest usługą w rozumieniu prawa³¹. Władza publiczna nie tylko nie może regulować materii tych spraw, lecz także z racji wymogu bezstronności religijnej nie wolno jej zajmować niewiążącego stanowiska w tym temacie, pozostawiając to związkom wyznaniowym, wiernym, naukowcom czy każdemu obywatelowi jako uczestnikowi debaty publicznej. Wypowiedzi w tym względzie mogą mieć charakter jedynie czysto deklaratoryjny, będąc prezentacją sprawozdawczych ustaleń³².

przykład spraw własnych Kościoła objętych zakresem jego autonomii, Kuźmicka-Sulikowska, Machnikowski 2010, LEX nr 385988175.

²⁸ List Kongregacji Nauki Wiary z dnia 14 lipca 2020 r. *Samaritanus bonus* o opiece nad osobami w krytycznych i końcowych fazach życia (pkt 11), https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20200714_samaritanus-bonus_pl.html [dostęp: 19.05.2025].

²⁹ *Mockaitis v. Harclerod*, 938 F. Supp. 1516 (D. Or. 1996).

³⁰ Zob. np. Matt Pearce. 2019. *Mormon Church Repeals Baptism Ban for Children of Gay Parents*, <https://www.latimes.com/nation/la-na-mormon-church-gay-parents-children-baptisms-20190404-story.html> [dostęp: 19.05.2025].

³¹ *Equality Act Does Not Apply to Dispensing of Sacraments – Ruling*, <https://ionainstitute.ie/news-roundup/equality-act-does-not-apply-to-dispensing-of-sacraments-ruling/> [dostęp: 19.05.2025].

³² Przykładowo Sąd Najwyższy zasadnie podał w wątpliwość stanowisko sądu odwoławczego, który przyjął, że „przekazanie drogą elektroniczną określonych treści osobie duchownej Kościoła Katolickiego stanowi spowiedź w rozumieniu Prawa kanonicznego i jest objęta tajemnicą spowiedzi”, wyrok SN z dnia 23 czerwca 2017 r., I CSK 272/16, LEX nr 2382433. Z kolei Sąd Apelacyjny w Gdańsku odnotowuje, że „spowiedź św. osoby zdrowe i zdolne do alokacji odbywają w miejscu do tego przeznaczonym i w szczególnych warunkach, jakimi są warunki panujące w Kościele”, wyrok SA w Gdańsku z dnia 17 grudnia 2019 r., V ACA 243/17, LEX nr 3406283. Czynione w tej materii ustalenia sądów i wyciągane z nich wnioski bywają jednak błędne. Przykładowo L. Świto w kontekście innego orzeczenia SN zauważa, że „zestawienie w uzasadnieniu analizowanego wyroku nadużyć popełnionych przez pozwanego A.S. przy sprawowaniu sakramentu spowiedzi z obowiązkami nadzorczymi proboszcza jest wręcz zdumiewające, jeśli weźmie się pod uwagę, że spowiedź nie tylko nie może podlegać jakiegokolwiek kontroli, ale odnosząca się do niej tajemnica podlega surowej ochronie zarówno w prawie kanonicznym (kan. 983 § 1 KPK i kan. 733 § 1 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich), jak i w prawie Rzeczypospolitej Polskiej”, Świto 2024, 356.

W okresie i w związku z pandemią Covid-19 zdarzało się, że organy władzy publicznej i ich reprezentanci przekraczali zakres swojego władztwa, angażując się w kwestie spraw własnych związków wyznaniowych dotyczących sposobu sprawowania sakramentów. Przykładowo Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Leżajsku w piśmie datowanym na 4 maja 2020 r. przypominał „o obowiązkowym przestrzeganiu zasad higieniczno-sanitarnych podczas przyjmowania Komunii Świętej”. Za „najbardziej zalecaną formę” udzielania Eucharystii wskazał „podawanie Komunii na dłoń”. Uznał, że „wiernych preferujących przyjmowanie Najświętszego Sakramentu do ust” należy „bezwzględnie rozdzielić” od tych „przyjmujących Sakrament na dłoń” i udzielić im Komunii w drugiej kolejności³³. Dalej w swoich postulatach poszła jedna z posłanek, która w interpelacji do Ministra Zdrowia wskazała na potrzebę wprowadzenia „zakazu udzielania w sposób bezpośredni sakramentu Komunii Świętej”, a więc zarówno do ust, jak i na dłoń wiernego³⁴. Podobnie Minister Zdrowia w wypowiedzi medialnej opowiedział się za tym, aby „korzystać z mediów, z dostępności do Mszy św. przez środki masowego przekazu”. Zachęcił też do przyjmowania Komunii duchowej, skoro „Pan Jezus dotrze do nas, jeżeli jesteśmy w stanie łaski uświęcającej, różnymi drogami”. Jakkolwiek wypowiedź ta nie była aktem urzędowym, to jednak trudno uznać ją za jedynie wyraz prywatnego poglądu obywatela sprawującego funkcję ministra³⁵.

Przykładem próby wkroczenia przez władze państwowe w sferę władztwa związków wyznaniowych w odniesieniu do sprawowania sakramentów jest publicznie wyrażone oczekiwanie przez hiszpańską minister ds. równości, Ana Redondo, aby katolicki ksiądz poniósł odpowiedzialność prawną za odmówienie udzielenia Eucharystii burmistrzowi miasta Torrecaballeros z powodu jego pozostawania w związku jedнопłciowym. Zdaniem minister kapłan swoim zachowaniem naruszył konstytucyjną zasadę równości i niedyskryminacji³⁶.

Spotykane w piśmiennictwie naukowym określenie „prawo do sakramentu”³⁷ odnosi się do porządku prawnego danego związku wyznaniowego, nie stanowiąc samodzielnego prawa podmiotowego czy prawa człowieka na gruncie prawa państwowego. W cywilnym porządku prawnym „prawo do sakramentu” może być rozumiane jedynie w ramach wolności religii i z uwzględnieniem autonomii związków wyznaniowych w sprawach własnych. Jak zauważa jeden z autorów, „nie ma sensu mówić o powszechnym prawie do jakiegokolwiek sakramentu w języku dyskursu świeckich praw człowieka, a tylko w kontekście wspólnoty ochrzczonych i eucharystycznej”³⁸.

Nawet jeśli rozwiązania przyjęte czy postulowane w kwestii sakramentów przez władze kościelne lub podmioty działające z jej upoważnienia budzą uzasadnione wątpliwości

³³ Maroń 2021, 44–45.

³⁴ Interpelacja nr 12702 do ministra zdrowia w sprawie zakazu bezpośredniego kontaktu przy udzielaniu Komunii Świętej, <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=BUMAU9> [dostęp: 19.05.2025]. Krytycznie o tym postulatcie Ożóg 2021, 344.

³⁵ Maroń 2021, 45.

³⁶ Hiszpańska Socjalistyczna Partia Robotnicza określiła z kolei postępowanie księdza jako „przestępstwo z nienawiści”. Edgar Beltran. 2025. *Priest in Spain Could Face Criminal Probe of Eucharist Denial*, <https://www.pillarcatholic.com/p/priest-in-spain-could-face-criminal> [dostęp: 19.05.2025].

³⁷ Irvin 2023, 247–264; Tierney 1977, 57–68.

³⁸ Beattie 2020, 148.

wiernych co do swej trafności czy zgodności z prawem wewnętrznym danego związku wyznaniowego, to mieszcząc się w zakresie autonomii wspólnot religijnych, są zupełnie innego charakteru niż władcze rozstrzygnięcia ze strony państwa. Jako przykład dyskusyjnej reglamentacji dostępu do spowiedzi świętej w ramach Kościoła Katolickiego można wskazać wprowadzenie przez niektórych amerykańskich biskupów w związku z pandemią Covid-19 zakazu sprawowania tego sakramentu przez podwładnych im kapłanów³⁹.

Komisja do spraw Badania Nadużyć Seksualnych w niemieckiej Archidiecezji Fryburskiej w swoim raporcie z 2024 r. postuluje zaniechanie spowiedzi świętej dzieci jako warunku przystąpienia do Komunii Świętej, skoro w przekonaniu członków Komisji spowiedź „to punkt wyjścia do nadużyć seksualnych” i „ze względu na bliską relację, stwarza możliwość naruszania granic i manipulacji wobec dzieci i nieletnich”. Komisja wyraziła też wątpliwość czy siedmioletnie dziecko posiada „rozwinętą świadomość winy i grzechu, aby móc zrozumieć sakrament pokuty”. Zaproponowano przesunięcie pierwszej spowiedzi do czasu bierzmowania⁴⁰. Nawet gdyby te wysoce kontrowersyjne postulaty uwzględniono, to byłoby to rozwiązywanie wewnątrz kościelnego porządku prawnego⁴¹. Narzucenie takich samych rozwiązań przez państwo w drodze przepisów prawnych stanowiłoby niedopuszczalną ingerencję w sferę autonomii wspólnot religijnych.

4. Ingerencja władzy publicznej w wolność religii

Wolność religii nie jest *ius absolutum*. Zarówno Konstytucja RP, ustawa o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jak i poszczególne umowy międzynarodowe przewidują możliwość jej ograniczenia, a konkretnie ograniczenia jej uzewnętrzniania. Dopuszczalność prawnej reglamentacji wolności wyznania warunkowana jest zastosowaniem formy ustawowej, kierowaniem się potrzebą ochrony innych podstawowych dóbr i wartości prawnych, zachowaniem wymogów proporcjonalności ingerencji oraz poszanowaniem istoty wolności religii⁴².

³⁹ J.D. Flynn. 2020. 'We are the Church' – Archbishop Christophe Pierre Reflects on the Pandemic, <https://www.catholicnewsagency.com/news/44216/we-are-the-church-archbishop-christophe-pierre-reflects-on-the-pandemic> [dostęp: 19.05.2025]; Raymond de Souza. 2020. Sacraments' Validity Amid Coronavirus, <https://www.ncregister.com/commentaries/sacraments-validity-amid-coronavirus> [dostęp: 19.05.2025].

⁴⁰ Empfehlungen zur Aufarbeitung sexuellen Missbrauchs in der Erzdiözese Freiburg, Freiburg, 18. März 2024 (pkt 94–95), https://ge-kommission-freiburg.de/media/download/variant/1157370/empfehlungen-ge-kommission_20.03.2024.pdf [dostęp: 19.05.2025]. Zob. też „Anbahnungsort von Missbrauch”? Die Diskussion um die Kinderbeichte, <https://katholisches.de/artikel/52127-anbahnungsort-von-missbrauch-die-diskussion-um-die-kinderbeichte> [dostęp: 19.05.2025]. Podobne stanowisko bywa zajmowane i w polskim dyskursie. Zob. Marcin Biskup. 2022. Spowiedź dzieci? Przez lata je przygotowywałem. Teraz składam się ku odchodzeniu od ich spowiadania, <https://wiesz.pl/2022/11/24/spowiedz-dzieci/> [dostęp: 19.05.2025]; Terlikowski o spowiedzi: Nie sądzę, by ośmioletnie dziecko mogło popełnić grzech, <https://na temat.pl/482348.pierwsza-spowiedz-dzieci-jakie-zmiany-wprowadzic-wywiad-z-tomaszem-terlikowskim> [dostęp: 19.05.2025].

⁴¹ Krytycznie o tej propozycji zob. John Grondelski. 2024. No First Confessions as the Solution to Clergy Sexual Abuse?, <https://crisismagazine.com/opinion/no-first-confessions-as-the-solution-to-clergy-sexual-abuse> [dostęp: 19.05.2025].

⁴² Zob. art. 53 ust. 5 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP; art. 3 ust. 1 u.g.w.s.w.; art. 9 ust. 2 EKPC; art. 18 ust. 3 MPPOiP; art. 14 ust. 3 Konwencji o prawach dziecka.

Reglamentacja wolności religii podczas i w związku z pandemią Covid-19 – w tym przepisy skutkujące utrudnieniem lub uniemożliwieniem przystępowania do spowiedzi – pokazuje, że władzy, tak w Polsce⁴³, jak i w innych państwach, zdarza się tych wymogów nie dochowywać, co potwierdza orzecznictwo. Szkocki sąd, uznając niekonstytucyjność ograniczeń wolności religii w okresie pandemii, m.in. zwrócił uwagę na doniosłość sakramentów świętych, takich jak chrzest, Komunia Święta i sakrament pokuty, dla chrześcijaństwa będących jego „integralną częścią”, czymś „centralnym dla chrześcijańskiej wiary”. Sąd dodał, że sakrament pokuty może być sprawowany wyłącznie w obecności kapłana, a „sakramentalnej łaski nie można otrzymać w ramach nagrania video nabożeństwa czy jego transmisji”. Jak podniesiono w orzeczeniu: „Podczas gdy niektórzy ludzie mogą czerpać pewne korzyści z możliwości obserwowania nabożeństw online, niezaprzeczalnym jest, że pewne aspekty pewnych wierzeń po prostu nie mogą mieć miejsca w ogóle w obecnym stanie prawnym: w szczególności Komunia Święta, chrzest i spowiedź, aby wymienić tylko trzy. Nie da się zmierzyć wpływu tych ograniczeń na osoby wyznające religię. Wykracza to poza samą utratę towarzystwa i niemożność uczestnictwa w klubie lunchowym”. W sprawie zwrócono także uwagę na brak kompetencji władzy publicznej do normowania kwestii duchowych właściwych dla władzy kościelnej⁴⁴.

Przepisy ingerujące w wolność religii powinny być zredagowane w ten sposób, że wskazuje się w nich ogólnie zachowania nakazane czy zakazane ze względu na ochronę określonych wartości i dóbr prawnych, a nie wymienia z nazwy konkretne praktyki religijne czy związki wyznaniowe jako stojące w opozycji do tych wartości i dóbr. Uznawanie danej praktyki religijnej za sprzeczną z prawem odbywa się w ramach procesu stosowania prawa z kontekstualnym uwzględnieniem okoliczności danego przypadku, jak choćby wówczas, gdy jeden z amerykańskich sądów stwierdził, że posiadanie narkotyków podlega kryminalizacji, nawet jeśli są one „używane jako sakrament religijny” w danej wspólnotie religijnej⁴⁵. Przykładowo, prawną dopuszczalność nieuszanowania religijnie determinowanego sprzeciwu rodziców przed poddaniem dziecka zabiegom medycznym w sytuacji zagrożenia życia lub ciężkiego uszkodzenia ciała bądź ciężkiego rozstroju zdrowia małoletniego zapewnia w Polsce art. 34 ustawy o zawodzie lekarza⁴⁶, pomimo tego, że nie wspomina się w nim o religii, czy *in concreto* o wspólnotie Świadków Jehowy i ich opozycji wobec transfuzji krwi. Amerykański Sąd Najwyższy podnosi, że tylko regulacje o ogólnym zastosowaniu mogą ograniczać wolność religii, zakazując „społecznie szkodliwego postępowania”, a niekonstytucyjnymi – gdyż naruszającymi zarówno wolność wyznania, jak i zasadę bestronności religijnej władz publicznych – są przepisy

⁴³ Mirosław Sitarz stwierdza, że w Polsce w okresie pandemii „prawo do dóbr duchowych Kościoła, gwarantowane prawem Bożym, zwłaszcza do Słowa Bożego i sakramentów, zostało drastycznie ograniczone zarówno przez władze kościelne, jak i państwowe. Naruszone zostały Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej i Konkordat, przede wszystkim zasady autonomii Kościoła, wolności wyznania i równości wobec prawa. Wątpliwa jest również zgodność z prawem zakazu sprawowania sakramentów i sakramentaliów przez niektórych biskupów, a także udzielania dyspensy od prawa Bożego na czas nieokreślony [...]”, Sitarz 2021, 343.

⁴⁴ *Reverend Dr William Philip and Others* [2021] ScotCS CSOH_32 (pkt 5 i 60–61); *Banning Christians from Church Worship is Unlawful, Court Rules*, <https://www.thetimes.com/uk/law/article/covid-in-scotland-church-ban-on-christians-unlawful-judge-rules-5cwhrttbp> [dostęp: 19.05.2025].

⁴⁵ *Whyte v. U.S.*, 471 A.2d 1018 (D.C. 1984).

⁴⁶ Art. 34 ust. 6 i 7 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty, Dz. U. z 2024 r. poz. 1287.

„konkretnie ukierunkowane na praktyki religijne”, tj. wprost zabraniające poszczególnych z nich⁴⁷. Władcza reglamentacja wolności religii w konkretnych, jednostkowych przypadkach dokonuje się natomiast w ramach stosowania prawa⁴⁸.

Przykłady bezpośredniej ingerencji władzy w sakrament pokuty czy kontestowanie tej praktyki religijnej są dość nieliczne. Podczas rewolucji meksykańskiej z lat 1910–1920 próbowano ograniczyć spowiedź, sięgając do retoryki księdza-seksualnego drapieżcy zagrażającego słabym, przesadnym i łatwowiernym kobietom. Atak na spowiedź świętą wpisywał się w antyklerykalną politykę rewolucjonistów⁴⁹. W okresie II wojny światowej w Generalnym Gubernatorstwie władze niemieckie ograniczyły wolność religii oraz podjęły się ingerencji w sprawy własne Kościoła, m.in. zakazując polskim księżom udzielania sakramentów Niemcom, volksdeutschom i Żydom⁵⁰.

We współczesnych państwach próby ograniczania możliwości przystępowania do sakramentu pokuty na poziomie legislacyjnym czy w drodze precedensowych orzeczeń są czymś skrajnie wyjątkowym. Jedyny znany autorowi przypadek takiej nieudanej próby miał miejsce w Indiach. W 2018 r. sąd indyjskiego stanu Kerała orzekł, że obowiązkowa – na gruncie doktryny danego kościoła – spowiedź nie jest naruszeniem wolności religii oraz prawa do prywatności. Wierny ma możliwość opuszczenia wspólnoty religijnej, z której wymogami się nie zgadza. Droga sądowa nie może być remedium na towarzyszący tej decyzji dylemat czy występując z kościoła, nie pozbawi się tym samym duchowego zbawienia. Ponadto sąd zwrócił uwagę na autonomię związków wyznaniowych do decydowania we własnych sprawach religijnych. W świetle tej autonomii „byłoby wysoce niewłaściwe, aby Sąd interweniował i orzekł [jak domagał się tego skarżący], że spowiedź nie może być warunkiem wstępnym korzystania z jakichkolwiek duchowych i doczesnych praw członka kościoła chrześcijańskiego, oraz że odmowa jakiegokolwiek takiego prawa jest równoznaczna z odmową podstawowego prawa [jednostki]”⁵¹.

Od 2020 r. na rozpoznanie przez indyjski Sąd Najwyższy oczekuje pozew w analogicznej sprawie, w której trzech wyznawców Malankarskiego Ortodoksyjnego Syryjskiego Kościoła domaga się uznania spowiedzi – a w zasadzie przepisów kościelnych jej wymagających – za niekonstytucyjną, gdyż rzekomo naruszającą prawo do prywatności wiernego. Uzasadniając swoje żądanie, powołują się na przypadki duchownych, którzy grożąc penitentom, głównie kobietom, upublicznieniem grzechów wyznanych podczas spowiedzi, dopuszczali się wobec nich seksualnego i/lub finansowego wykorzystania⁵². Z tych samych powodów Narodowa Komisja ds. Kobiet (*National Commission for*

⁴⁷ *Employment Div. v. Smith*, 494 U.S. 872, 878 (1990). Zob. *Prince v. Massachusetts*, 321 U.S. 158 (1944), w którym sąd uznał konstytucyjność lokalnych przepisów zabraniających dzieciom ulicznego rozprowadzania prasy, nawet jeśli przepisy te miałyby odnosić się także do literatury religijnej Świadców Jehowy.

⁴⁸ *State ex rel. Swann v. Pack*, 527 S.W.2d 99 (Tenn. 1975). W kontekście sprawy o zakazanie członkom protestanckiej wspólnoty religijnej noszenia węży podczas nabożeństw amerykański sąd podniósł kwestię obecności dzieci w kościele i ich bezpieczeństwa.

⁴⁹ Fallaw 2013, 91–120. Zob. też Haliczner 1996.

⁵⁰ *Zeznanie zakonnika na temat represji dotyczących Kościoła katolickiego w Generalnym Gubernatorstwie*, https://www.zapisyterroru.pl/dlibra/show-content?id=404&&navref=c3g7c2kgYms7Yjggc3k7c2o&format_id=5 [dostęp: 19.05.2025].

⁵¹ *C.S. Chacko v. Union of India*, 2018 SCC OnLine Ker 3497.

⁵² *Mathew T. Mathachan vs Union of India*, W.P.(C), No./1230/2020. Konstytucja Malankarskiego Ortodoksyjnego Syryjskiego Kościoła z 1934 r. wymaga, aby każdy wyznawca, który ukończył 21. rok życia raz w roku wypowiadał

Women) w swoim raporcie z 2018 r. bezskutecznie rekomendowała zakazanie spowiedzi w Indiach⁵³.

5. Ograniczanie wolności religii dziecka w zakresie spowiadania się

Ingerencja prawodawcy w wolność religii małoletniego musi odpowiadać ogólnym konstytucyjnym i konwencyjnym wymogom proporcjonalnego ograniczania praw podstawowych jednostki, a ponadto uwzględniać prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie ze swoimi przekonaniem. Z wymogami tymi korespondują wskazywane w doktrynie kryteria oceny reglamentowania praktyk religijnych małoletnich w celu ochrony ich zdrowia i bezpieczeństwa. Po pierwsze, należy uwzględnić prawdopodobny skutek zaangażowania dziecka w dany akt religijny. U podstaw ograniczania wolności religii małoletnich musi stać troska o uchronienie dziecka przed szkodą rzeczywistą czy prawdopodobną, a nie hipotetyczną, mało realną lub rzadką. To na władzy spoczywa przy tym ciężar udowodnienia, że dana praktyka religijna jest niebezpieczna, a nie na związku wyznaniowym czy osobach wierzących, że pozostaje bezpieczna. Po drugie, należy wziąć pod uwagę porównywalność skutków różnych zachowań, w tym sensie, że szkoda leżąca u podstaw ograniczenia konkretnej praktyki religijnej musi być większa niż szkody zwykle tolerowane w przypadku analogicznych praktyk niereligijnych czy innych praktyk religijnych. Regulacje prawne nie mogą więc mieć charakteru dyskryminacyjnego, tendencyjnego, wybiórczego. Po trzecie, znaczenie ma wyważenie korzyści i szkód, gdzie korzyści wynikające z danego ograniczenia dla wszystkich zainteresowanych stron powinny przewyższać łączące się z tym szkody⁵⁴.

W świetle powyższych wskazań nie sposób uznać, aby wprowadzenie ustawowego zakazu przystępowania dzieci do sakramentalnej spowiedzi było prawnie dopuszczalne. Rozwiązanie takie w sposób jaskrawy kłóci się wolnością wyznania dzieci i prawem rodziców do ich wychowania zgodnie ze swoimi przekonaniem niezależnie od tego, że przepisy zabraniające małoletnim spowiedzi stanowiłyby jednocześnie naruszenie autonomii związków wyznaniowych w sprawach własnych oraz pogwałcałyby zasadę bezstronności władz publicznych w sprawach przekonań religijnych.

się. Każda parafia prowadzi też rejestr spowiedzi. W 2024 r. Sąd Najwyższy Indii odrzucił z kolei pozew, w którym domagano się zapewnienia skarżącym możliwości spowiadania się przed duchownym tej frakcji Kościoła, do której przynależą. Pięć kobiet z indyjskiego stanu Kerali jako wyznawczynie Jakobickiego Syryjskiego Kościoła (odłamu Malankarskiego Ortodoksyjnego Syryjskiego Kościoła) zwróciło się w 2020 r. do sądu, twierdząc, że konieczność spowiadania się przed duchownymi reprezentującymi wspólnotę chrześcijańską nieznaną zwierzchnictwa patriarchy Antiochii narusza ich wolność religii w związku z prawem do prywatności, skoro duchownym tym nie można zaufać, *Beena Titty vs Union of India* (30.08.2024), <https://www.casemine.com/judgement/in/66d59f3b7e-a5893215f46592> [dostęp: 19.05.2025].

⁵³ *Indian Cardinal: Proposed Confession Ban Is 'Absurd,' Unconstitutional*, <https://www.catholicnewsagency.com/news/39021/indian-cardinal-proposed-confession-ban-is-absurd-unconstitutional> [dostęp: 19.05.2025]. Zob. szerzej: *Allow Us to Confess before a Priest of Our Choice – Women from Jacobite Syrian Church Tell S.C.*, <https://theprint.in/judiciary/allow-us-to-confess-before-a-priest-of-our-choice-women-from-jacobite-syrian-church-tell-sc/582786/> [dostęp: 19.05.2025]; *India's Supreme Court to Hear Complaint over Mandatory Confession in Oriental Orthodoxy*, <https://www.catholicnewsagency.com/news/46923/indias-supreme-court-to-hear-complaint-over-mandatory-confession-in-oriental-orthodoxy> [dostęp: 19.05.2025].

⁵⁴ Jacobs, Shah Arora 2018, 91.

Nawiązując do pierwszego powyżej przywołanego kryterium, należy zauważyć, że postulujący zakaz spowiadania dzieci nie przedstawiają żadnych dowodów naukowych (badania, oficjalne statystyki) potwierdzających rzekomą generalną szkodliwość przystępowania przez małoletnich do spowiedzi, poprzestając na bliżej niesprecyzowanych „wspomnieniach wielu osób”, które spowiedź odbierają jako „doświadczenie upokorzenia i strachu, zdarzenie traumatyczne, paskudne”, której częścią były „niestosowne pytania księdza o sferę seksualną”⁵⁵.

Jednym z podnoszonych argumentów przeciwko spowiedzi dzieci są przypadki ich seksualnego wykorzystania przez duchownego w związku z tym sakramentem, a nawet podczas jego sprawowania⁵⁶. Szkodliwość i skandaliczność tych czynów, tak samo jak przestępstw seksualnych popełnianych przez np. lekarzy, trenerów, nauczycieli⁵⁷, tłumaczy dlaczego w orzeczeniach ich dotyczących zapadłych w sprawach karnych czy cywilnych w różnych państwach zostały one kategorycznie potępione, a ich sprawcy napiętnowani. Uwagi sądów w tym zakresie wpisują się w funkcję wychowawczą (pedagogiczną) uzasadnień judykatów⁵⁸.

Sądy zachowania kapłanów instrumentalnie posługujących się spowiedzią do seksualnego wykorzystania dzieci zasadnie określały np. mianem „odrażających” czy „niepojęcie okrutnych”. Dopuszczalne było przedstawienie tych czynów przez północno-irlandzki sąd jako „przerażającego wypaczenia prawdziwego celu i znaczenia sakramentu chrześcijańskiego przez wyświęconego członka duchowieństwa Kościoła chrześcijańskiego” oraz jako przykład sprzeniewierzenia się ewangelicznym słowom Jezusa Chrystusa: „Pozwólcie dzieciom i nie zabraniajcie im przychodzić do mnie, albowiem do takich należy królestwo niebieskie” (Mt 19:14)⁵⁹. Podobnie w polskim orzecznictwie podnoszono, że: „Wykorzystywanie seksualne małoletnich dzieci, nieświadomych charakteru, w tym przestępczego, czynności przeciwko nim podejmowanych, często zależnych od sprawcy, czy dodatkowo, jak w przypadku w niniejszej sprawie poddających się autorytetowi, powadze sprawowanej funkcji, której towarzyszy powszechny szacunek, zależności szkolnej, z wykorzystaniem spowiedzi, jest poniżającym, nieludzkim traktowaniem drugiego człowieka, niczym nie różniącym się od stosowania tortur”⁶⁰. Sądy wskazywały też na konsekwencje seksualnego wykorzystania dla pokrzywdzonych, w tym na płaszczyźnie religijnej, jak „zburzenie wiary” i „zniszczenie wszelkiego zaufania do duchowieństwa”⁶¹. Jak wymownie i poruszająco ujął to jeden z sądów australijskich w odniesieniu do skazanego kapłana: „Użył pan sakramentu pokuty, aby zapewnić milczenie swojej ofiary. Pana

⁵⁵ W petycji nie brakuje pejoratywnych określeń pod adresem spowiedzi dzieci, takich jak „relikwii średniowiecza”, „przesłuchanie dziecka [...] w poczuciu winy i upokorzenia”. Te i podobne sformułowania (np. o „konfrontowaniu dzieci” podczas spowiedzi z „fałszywie pojętymi koncepcjami «dobra i zła»”) są wyrazem subiektywnych poglądów i skojarzeń, do czego sygnatariusze petycji mają co do zasady prawo, ale nie stanowią one merytorycznego argumentu na rzecz postulowanej inicjatywy legislacyjnej (pkt 1, 5, 9 i 11 petycji).

⁵⁶ W petycji wskazuje się, że „niektóre ofiary molestowania seksualnego ze strony księży mówią, że ich oprawcy wytypowali ich właśnie w konfesjonale” (pkt 7 petycji).

⁵⁷ Zob. np. *A French Surgeon is on Trial Accused of Raping or Abusing 299 People, Mostly Children*, <https://www.npr.org/2025/02/24/nx-s1-5306864/french-surgeon-rape-trial-children> [dostęp: 19.05.2025].

⁵⁸ Maroń 2018, 387–388.

⁵⁹ *Carr v. Dromore Diocesan Trust* [2021] NIQB 46 (pkt 28–29).

⁶⁰ Wyrok SN z dnia 6 września 2022 r., II CSKP 466/22, LEX nr 3416101.

⁶¹ *Carr v. Dromore Diocesan Trust* [2021] NIQB 46 (pkt 37).

przestępstwo nie tylko rażąco nadużyło szczególne zaufanie, jakim obdarzyli pana rodzice [pokrzywdzonego], ale także stanowiło szyderstwo z kapłańskiej władzy, którą rzekomo pan sprawował. Ukradł pan jego wiarę tak samo, jak odebrał pan mu niewinność i dzieciństwo. Te same ręce, które celebrowały cud Eucharystii podczas Mszy świętej, zbzczyliście dzieci”⁶².

Uzasadnianie zabronienia dzieciom przystępowania do sakramentu pokuty ze względu na powyżej wskazane przypadki przestępczych zachowań spowiedników jest czymś rzadkim i ograniczającym się do wypowiedzi pojedynczych osób w debacie publicznej. Innego charakteru jest natomiast powoływanie się na seksualne wykorzystywanie dzieci w ramach spowiedzi jako argumentu za zniesieniem tajemnicy spowiedzi. Zagadnienie to wykracza poza przedmiot artykułu. Sygnalizacyjnie można jedynie zaznaczyć, że kwestia obligowania duchownych do zgłaszania organom ścigania przypadków nadużyć seksualnych wobec dzieci, o których informacje powzięli podczas spowiedzi świętej, i przesłuchiwanie ich na tę okoliczność stanowi przedmiot naukowych rozważań, prac legislacyjnych czy ich zapowiedzi w kilku państwach (np. Australia, Chile, Francja, Kostaryka, Wielka Brytania, niektóre stany w USA)⁶³ oraz sądowych rozstrzygnięć⁶⁴. Zarówno dopuszczalność ingerencji prawodawcy i sądu w tajemnicę spowiedzi, jak i efektywność zmuszania duchownych do łamania tej tajemnicy z punktu widzenia zwiększenia ochrony małoletnich, budzą bardzo poważne wątpliwości⁶⁵.

Oburzające i karygodne, lecz w ujęciu proporcjonalnym rzadkie, przypadki seksualnego wykorzystania dziecka przez duchownego w związku ze spowiedzią nie mogą – właśnie ze względu ich statystyczną sporadyczność – stanowić racjonalizacji ogólnego zakazu spowiedzi małoletnich. Przedstawianie sakramentu pokuty jako co do zasady niebezpiecznego dla dzieci jest tendencyjne. Zabieg ten nierzadko wpisuje się w szersze zjawisko ukazywania religii jako czegoś z istoty szkodliwego dla małoletnich. Badania empiryczne nad wpływem religii na dobro dzieci sięgają końca lat 70. ubiegłego stulecia. Generalna konkluzja z nich wynikająca jest natomiast taka, że wychowywanie się dziecka

⁶² *DPP v. Claffey* [2019] VCC 1068 (pkt 45).

⁶³ *Australia Church Abuse: Priests 'Must Report' Confessions*, <https://www.bbc.com/news/world-australia-40920714> [dostęp: 19.05.2025]; Ignacio Ortiz Salas. 2024. *Sacerdotes rechazan proyecto de ley que exige denunciar abusos confesados anteponiendo "derecho canónico" a derechos de los menores de edad*, <https://semanariouniversidad.com/sin-categoria/sacerdotes-rechazan-proyecto-de-ley-que-exige-denunciar-abusos-confesados-anteponiendo-derecho-canonic-a-derechos-de-los-menores-de-edad/> [dostęp: 19.05.2025]; *Iglesia chilena rechaza ley que la obliga a revelar secreto de confesión*, <https://www.elcomercio.com/actualidad/mundo/iglesia-ley-chile-secreto-confesion.html> [dostęp: 19.05.2025]; *Catholic Priests in France 'Must Report Abuse Allegations Heard in Confession'*, <https://www.theguardian.com/world/2021/oct/12/catholic-priests-france-report-abuse-allegations-confession> [dostęp: 19.05.2025]; Joe Owens. 2023. *New Legislation in 3 States Would Break Seal of Confession, Require Priest to Report Child*, <https://www.americamagazine.org/faith/2023/03/08/delaware-bill-break-seal-confession-priest-report-244862> [dostęp: 19.05.2025]; Elżbieta Sobolewska-Farbotko. 2025. *Wielka Brytania: nowa ustawa uderza w tajemnicę spowiedzi*, <https://www.vaticannews.va/pl/swiat/news/2025-05/wielka-brytania-nowa-ustawa-uderza-w-tajemnice-spowiedzi.html> [dostęp: 9.06.2025].

⁶⁴ *Mayeux v. Charlet*, 203 So. 3d 1030 (La. 2016).

⁶⁵ Przykładowo K. Thompson twierdzi, że „uchylenie przywileju tajemnicy spowiedzi nie służyłoby żadnemu dobremu celowi i nie dostarczyłoby żadnych dowodów na potrzeby jakiegokolwiek procesu karnego”. Thompson 2017, 135. Podobnie *Declaración del arzobispo de Los Angeles "El abuso infantil no es un pecado que el abusador confiese al cura"*, <https://valoresreligiosos.com.ar/Noticias/el-abuso-infantil-no-es-un-pecado-que-el-abusador-confiese-al-cura-15354> [dostęp: 19.05.2025]; Zob. też Górski 2024, 28–37; Wilk 2022, 15–17; Palomino Lozano 2019, 767–809.

w religijnej rodzinie i jego udział w praktykach religijnych zasadniczo pozytywnie wpływa na jego zdrowie fizyczne i psychiczne, rozwój kognitywny, proces socjalizacji⁶⁶.

Badania naukowców z Harvard T.H. Chan School of Public Health wykazały, że udział w praktykach religijnych w dzieciństwie i okresie dojrzewania przekłada się pozytywnie na zdrowie, pomyślność i zadowolenie w okresie wczesnej dorosłości. Osoby, które uczęszczały na cotygodniowe nabożeństwa religijne bądź praktykowały codzienną modlitwę lub medytację w młodości, zgłaszały większą satysfakcję z życia i pozytywne nastawienie w wieku 20 lat. Rzadziej miały objawy depresji, podejmowały ryzykowne zachowania seksualne, popadały w uzależnienia czy choroby przenoszone drogą płciową niż osoby, które jako małoletnie nie podejmowały praktyk religijnych. Częściej angażowały się też w akcje dobroczynne, miały skłonność do przebaczenia innym, doświadczały silniejszego poczucia misji i celu⁶⁷.

Pojawiające się w przestrzeni publicznej twierdzenia o rzekomym uogólnionym szkodliwym wpływie religijnego wychowywania na dzieci, np. o tym, że wychowanie dziecka w wierze katolickiej jest gorsze od jego seksualnego wykorzystywania – jak ujął to oxfordzki profesor Richard Dawkins (sic!)⁶⁸ – są gołosłowne i dyktowane osobistym negatywnym nastawieniem do religii. Oczywiście, zdarzają się przypadki, gdzie dziecko doświadcza krzywd w kontekście religijnym, ale nie stanowią one generalnej prawidłowości. Dotyczą np. sytuacji przynależności dziecka do religii o cechach destruktywnej sekty czy religijnego sporu pomiędzy rodzicami⁶⁹.

W kontekście drugiego z przywołanych kryteriów – traktowania podobnych przypadków podobnie – należy odnotować, że postulat zakazania małoletnim spowiedzi nie idą w parze z postulatami zakazania im angażowania się w inne praktyki, w których również dochodzi do tych samych rodzajowo odosobnionych przypadków ich skrzywdzenia. Przykładowo, okoliczność, w której konkretne dziecko zostało seksualnie wykorzystane przez swojego trenera sportowego nie jest argumentem, aby generalnie zakazywać małoletnim udziału w zajęciach sportowych. Podobnie, odnosząc się do okoliczności, że dla części dzieci przystępowanie do spowiedzi jest źródłem stresu, należy zdroworozsądkowo zauważyć, że „niektóre dzieci bardziej niż spowiedzią stresują się pójściem po raz pierwszy do szkoły, klasówką czy występem w szkolnym przedstawieniu. Już nie mówiąc o dentyście czy lekarzu. Stres jest częścią życia i nie da się go całkiem wyeliminować zakazując wszystkiego, co może nas zestresować”⁷⁰. Z kolei podniesiony w petycji zarzut, że „spowiedź przedwcześnie konfrontuje dzieci z problemami seksualnymi”⁷¹ kontrastuje ze współczesną tendencją wprowadzania do programów szkolnych już dla najmłodszych dzieci edukacji seksualnej.

⁶⁶ Holden, Williamson 2014, 1137–1169.

⁶⁷ Chen, VanderWeele 2018, 2355–2364. Na pozytywny wpływ wychowywania się dziecka w środowisku religijnym na jego kondycję psycho-emocjonalną i rozwój społeczny wskazują również badania uczonych z Mississippi State University – Bartkowski, Xu, Levin 2008, 18–36.

⁶⁸ Dawkins 2006, 317.

⁶⁹ Newland 2023, 121–141.

⁷⁰ *Chcę zakazu spowiadania dzieci. Petycja w Sejmie odrzucona przez komisję większością głosów*, <https://www.infor.pl/prawo/novosci-prawne/6819722,chca-zakazu-spowiadania-dzieci-petycja-w-sejmie-odrzucona-przez-komisje-wiekszoscia-glosow.html> (wypowiedź ks. W. Węgrzyniaka) [dostęp: 19.05.2025].

⁷¹ Pkt 10 petycji.

W odniesieniu do treści petycji nie sposób też mówić o proporcjonalności postulowanej ingerencji w wolność religii dziecka i jego rodziców. Zgodnie z petycją zakaz spowiedzi małoletnich miałby być powszechny i kategoryczny bez względu na wolę zainteresowanych dzieci. Sugerowanie jakoby małoletni byli generalnie „zmuszani [...] do uczestnictwa w spowiedzi świętej”⁷² wbrew swojej woli jest niemiarodajne i kontrfaktyczne. Uogólnienie to ma charakter tak rażący, że trudno zakładać, aby pomysłodawcy petycji chodziło o poszanowanie wolności religii dorastającego dziecka w jej aspekcie negatywnym w sytuacji, gdy wchodzi ona w kolizję z wolnością religii rodziców⁷³.

Kategorycznie nieprawdziwe jest stwierdzenie jednego z polskich europosłów, jakoby zakaz spowiedzi dla dzieci był standardowym rozwiązaniem na Zachodzie⁷⁴. Dziwić może, że w opinii prawnej dotyczącej petycji przygotowanej przez Sejmowe Biuro Ekspertyz i Oceny Regulacji w ogóle nie podniesiono kwestii zakazu spowiedzi małoletnich w kontekście prawno-komparatystycznym.

Znamienne i wymowne, że współcześnie znane przypadki przepisów prawnych wprost reglamentujących wolność wyznania małoletnich są udziałem nielicznych państw autorytarnych. W chińskim autonomicznym regionie Xinjiang-Ujgur zakazano rodzicom, opiekunom prawnym czy krewnym angażowania i nakłaniania dzieci do udziału w praktykach religijnych, traktując działalność religijną jako powiązaną z „separatyzmem, ekstremizmem i terroryzmem”. Małoletnim istotnie ograniczono również możliwość otrzymywania religijnej edukacji, uzależniając ją od uprzedniego ukończenia 9-letniej publicznej edukacji. Naruszenie zakazów grozi m.in. umieszczeniem dziecka w „specjalnej szkole poprawczej”⁷⁵. Na poziomie prawa lokalnego zdarzają się przypadki zabrania małoletnim praktyki postu w okresie ramadanu czy wstępowania do świątyni⁷⁶. W prowincji Henan władze „zakazują udziału dzieci w nabożeństwach chrześcijańskich i edukacji religijnej”, a „członkowie sił bezpieczeństwa stoją przy wejściu do kościołów chrześcijańskich w każdą niedzielę”, egzekwując ten zakaz⁷⁷. Podobne regulacje czy praktykę przyjęto w prowincjach Kuejczou, Hebei, Qinghai, Shanxi, Junnan oraz w Tybecie⁷⁸.

⁷² Pkt 2 petycji (podobnie pkt 3 petycji).

⁷³ Niektórzy autorzy doszukali się jednak w petycji „niepobawionych racji argumentów”. Monika Sewastianowicz. 2024. *Pierwsza komunія już nie w podstawówce?*, <https://www.prawo.pl/oswiata/zakaz-spowiadania-osob-niepelnoletnich,530706.html> [dostęp: 19.05.2025]. Zob. też Magdalena Warchala-Kopeć, Ewa Furtak. 2025. *Chcę zakazać spowiadania dzieci. Przywilej czy przemoc w konfesjonale?*, <https://katowice.wyborcza.pl/katowice/7,35063,31666728,-coraz-bliziej-rozstrzygnięcia-kwestii-zakazu-spowiadania-dzieci.html> [dostęp: 19.05.2025].

⁷⁴ „Wszyscy w Brukseli o tym wiedzieli”. Robert Biedroń o reakcjach na reportaż o Janie Pawle II, <https://wiadomosci.wp.pl/wszyscy-w-brukseli-o-tym-wiedzieli-robert-biedron-o-reakcjach-na-reportaz-o-janie-pawle-ii-6876737392143168a> [dostęp: 19.05.2025].

⁷⁵ *China's New Law Targets Muslim Children for 'Correction'*, <https://www.refworld.org/docid/5848119913.html> [dostęp: 19.05.2025]; *China (Includes Hong Kong, Macau, Tibet, and Xinjiang): Xinjiang*, <https://www.state.gov/reports/2023-report-on-international-religious-freedom/china/xinjiang/> [dostęp: 19.05.2025]; *Xinjiang Uyghur Autonomous Region Religious Affairs Regulations*, <https://www.chinalawtranslate.com/en/xj-religious-affairs/> [dostęp: 19.05.2025].

⁷⁶ *2013 Report on International Religious Freedom – China*, <https://www.refworld.org/reference/annualreport/usdos/2014/en/100862> [dostęp: 19.05.2025]; Ma Guangyao. 2024. *Yuxi, Yunnan: Ramadan Fasting Prohibited to Minors and Party Members*, <https://bitterwinter.org/yuxi-yunnan-ramadan-fasting-prohibited-to-minors-and-party-members/> [dostęp: 19.05.2025].

⁷⁷ Wenzel-Teuber 2019, 19.

⁷⁸ *Police Detain More Ethnic Christians in Rural Yunnan*, <https://www.csw.org.uk/2023/01/19/press/5918/article.htm> [dostęp: 19.05.2025].

W Tadżykistanie prawo zabrania osobom poniżej 18. roku życia uczestniczenia w publicznej aktywności religijnej, w tym udziału w nabożeństwach w publicznych miejscach kultu. Małoletni mogą jedynie partycypować w pogrzebach religijnych i praktykować religię w domu pod nadzorem rodziców. Ograniczona jest też możliwość edukacji religijnej młodzieży⁷⁹. W Azerbejdżanie w 2016 r. wprowadzono przepisy przewidujące kary dla „duchownych i członków religijnych stowarzyszeń, którzy organizują spotkania religijne dla dzieci i młodych ludzi”⁸⁰. Z kolei w Uzbekistanie w 2020 r. zniesiono zakaz uczęszczania małoletnich do meczetów wprowadzony za czasów rządów prezydenta Isloma Karimova⁸¹.

Nawet w kontekście historycznym trudno znaleźć przypadki zakazywania dzieciom na poziomie legislacyjnym przystępowania do spowiedzi. Przykładowo w państwach bloku sowieckiego władze bardziej na różne sposoby zniechęcały do praktyk religijnych, niż ich oficjalnie małoletnim zabraniały. Proces ateizacji dzieci odbywał się przede wszystkim poprzez określone ukształtowanie systemu i procesu edukacji publicznej⁸².

6. Sądowe ograniczenia spowiedzi dzieci w kontekście sporów rodzicielskich

Ograniczenie możliwości czy nawet zakazanie przystępowania dziecka do spowiedzi może być przedmiotem rozstrzygnięcia sądu w sprawach sporu rodziców co do religijnego wychowania swojego dziecka. Sprawy tego typu są szczególnie złożone, co przekłada się na zniuansowaną i wysoce skontekstualizowaną praktykę orzeczniczą. Za każdym razem chodzi jednak o orzeczenie sądowe jako akt indywidualno-konkretny dotyczący pojedynczego dziecka i podejmowany przez sąd tylko w sytuacji, gdy rodzice nie byli w stanie dojść ze sobą do porozumienia w dzielącej ich kwestii⁸³. Analiza orzecznictwa państw anglosaskich pokazuje, że w sporze rodziców co do przystąpienia przez ich dziecko do sakramentu pokuty i pojednania sądy zwykle nie zakazywały rodzicom – z reguły będącemu katolikiem – dopuszczenia dziecka do spowiedzi, pomimo sprzeciwu drugiego z rodziców⁸⁴. Podobna prawidłowość dotyczy sporu rodziców o przyjęcie przez ich dziecko innych sakramentów, takich jak chrzest, Komunia Święta czy bierzmowanie⁸⁵.

Według sądów „w najlepszym interesie dzieci” nie leży „uniemożliwienie im dalszego rozwoju w wierze katolickiej poprzez ograniczenie ich udziału w formalnych obrzędach inicjacji tej głównej religii”⁸⁶. Sądy zwykle powołują się na fakt dotychczasowego

⁷⁹ 2023 Report on International Religious Freedom: Tajikistan, <https://www.state.gov/reports/2023-report-on-international-religious-freedom/tajikistan/> [dostęp: 19.05.2025]; Wojciech Pięciak. 2011. *Ustawa o strachu*, <https://www.tygodnikpowszechny.pl/ustawa-o-strachu-139759> [dostęp: 19.05.2025].

⁸⁰ Brataniec 2019, 124.

⁸¹ *Uzbekistan Lifts 'Ban' on Minors Attending Prayers in Mosques*, <https://www.aljazeera.com/news/2020/8/3/uzbekistan-lifts-ban-on-minors-attending-prayers-in-mosques> [dostęp: 19.05.2025].

⁸² Powell 1989, 29–55; Szymański 2003, 489–503; Burzyńska-Wentland 2019, 57–76. Błędne jest stwierdzenie, jakoby w Związku Radzieckim „obowiązywał konstytucyjny zakaz praktyk religijnych dzieci i młodzieży do 18. roku życia”, Grossmann 2014, 73.

⁸³ Zob. Maroń 2024, 21–45.

⁸⁴ *B.P. v S.O.* [2021] IEHC 851 (pkt 350).

⁸⁵ *Elisabeth (Composite Hearing: Sham Prenatal Testing)*, Re [2024] EWFC 262 (B).

⁸⁶ *Salford CC v. W & Ors (Religion and Declaration of Looked After Status)* [2021] EWHC 61 (Fam).

wychowywania się dziecka w religii, której częścią są dane sakramenty, oczekiwania samego dziecka oraz praktykę postępowania szkolnych kolegów. Jak uznał jeden z sądów kanadyjskich, możliwość przyjmowania sakramentów w Kościele Katolickim leży w najlepszym interesie dzieci, skoro „katolicyzm jest religijnym i duchowym wychowaniem oraz dziedzictwem dzieci” z racji tego, że zostały ochrzczone jako katolicy, uczęszczają do katolickiej szkoły, ich matka jest katoliczką, ona i jej rodzina uczęszczają do kościoła. Zdaniem sądu „w najlepszym interesie dzieci leży, aby nadal w pełni uczestniczyły w swojej wierze”. Jakkolwiek ich ojciec „ma prawo kwestionować katolicyzm”, to zarazem „dzieci mają prawo praktykować wiarę, w której zostały ochrzczone i wiarę, w której są kształcone”. Byłoby „szkodliwe dla ich rozwoju i wychowania, jeśliby zostały wykluczone z istotnych obrzędów przejścia na odpowiednich do wieku etapach. To, że dzieci chcą wiedzieć, kiedy będą mogły przystąpić do Pierwszej Komunii, wynika prawdopodobnie częściowo z tego, że ich koledzy z klasy przystąpili do Komunii Świętej”. O wykluczeniu dzieci z możliwości przyjęcia sakramentów nie może decydować tylko to, że ich ojciec „ma niesprecyzowane «obawy» dotyczące katolicyzmu”⁸⁷. W innej kanadyjskiej sprawie o dopuszczenie dziecka do pierwszej spowiedzi i Komunii Świętej sąd mając na uwadze, że dziewczynka oczekiwała przystąpienia do sakramentów wraz z rówieśnikami i byłaby rozczarowana brakiem takiej możliwości, zachęcił rodziców do wspólnego wypracowania rozwiązania. Zasugerował spotkanie dziewczynki z księdzem katolickim reprezentującym Kościół ojca i pastorem reprezentującym Kościół matki, aby wyjaśnili jej różnice pomiędzy oboma kościołami w postrzeganiu Komunii Świętej i znaczenie sakramentu pokuty⁸⁸.

Skoro nawet w zindywidualizowanym procesie orzecznictwym i w szczególnym kontekście rozstrzygania sporów rodzicielskich przypadki uniemożliwiania dziecku przystępowania do sakramentów są czymś wyjątkowym, to tym bardziej (*argumentum a fortiori*) nie do zaakceptowania jest wprowadzenie ogólnego zakazu spowiadania małoletnich na poziomie ustawodawstwa.

Zakończenie

Petycja w sprawie zakazu spowiadania dzieci miała charakter osobiwy w skali globalnej, gdyż stanowiła ujętą w ramy prawne próbę ingerencji w wolność religii dzieci, nieznaną dotąd w państwach demokratycznych. Z tego też powodu inicjatywa ta znalazła oddźwięk czy została dostrzeżona za granicą⁸⁹. Dotychczas bowiem postulaty prawnego zabronienia dzieciom spowiedzi były czymś odosobnionym i udziałem pojedynczych autorów na

⁸⁷ S.M.O. v M.J.O., 2022 ONSC 5084 (CanLII).

⁸⁸ MacLean v. Boylan, 2011 NSSC 314 (CanLII) (pkt 23–24). Zob. też wyrok sądu północnoirlandzkiego w sprawie *In the Matter of DY (A Female Child Aged 14 Years)* [2022] NIFam 18 (pkt 8, 14 i 17).

⁸⁹ Thomas Edwards. 2025. *Confession Ban for Children Put before Polish Parliament*, <https://thecatholicherald.com/polish-parliament-set-to-debate-banning-children-from-going-to-confession/> [dostęp: 19.05.2025]; *Erzbischof Gadecki: Verbot der Kinderbeichte „völliger Unsinn”*, <https://www.katholisch.de/artikel/58800-erzbischof-gadecki-verbot-der-kinderbeichte-voelliger-unsinn> [dostęp: 19.05.2025]; Alex Navajas. 2025. *La Iglesia polaca se rebela contra la propuesta de prohibir la confesión a los menores de 16 años*, https://www.eldebate.com/religion/20250116/iglesia-polaca-rebela-contra-propuesta-prohibir-confesion-menores-16-anos_261443.html [dostęp: 19.05.2025].

forach internetowych czy niewielkich środowisk ateistycznych i antyklerykalnych oraz niepoddane żadnej proceduralnej formalizacji⁹⁰.

Odrzucenie petycji przez Sejmową komisję tylko pozornie oznacza zachowanie stanu *constans*. Wymowna jest okoliczność, że dwóch spośród dziesięciu głosujących posłów opowiedziało się przeciwko nieuwzględnieniu żądania zawartego w tejże petycji. W sprawie inicjatywy Rafała Betlejewskiego forsującej rozwiązania tak ewidentnie niekonstytucyjne i sprzeczne z prawem międzynarodowym nie wypowiedział się ani Rzecznik Praw Dziecka, ani Rzecznik Praw Obywatelskich. Milczącą postawę w obliczu bezprecedensowej próby ingerencji w wolności religii jednostki i sprawy własne związków wyznaniowych przyjęli też przedstawiciele rodzimego środowiska prawniczego. Ten stan rzeczy nie wróży dobrze na przyszłość w kwestii poszanowania wolności wyznania osób wierzących, w tym dzieci, tak w Polsce, jak i w innych państwach demoliberalnych⁹¹.

Bibliografia

- Bartkowski, John, Xiaohe Xu, Martin Levin. 2008. „Religion and Child Development: Evidence from the Early Childhood Longitudinal Study”. *Social Science Research* 37(1): 18–36.
- Beattie, Tina. 2020. „Human Dignity and Rights in the Context of Gender and the Sacramental Priesthood”. *Interdisciplinary Journal for Religion and Transformation in Contemporary Society* 6(1): 140–157.
- Brataniec, Katarzyna. 2019. „Współczesny islam w Azerbejdżanie – ciągłość czy zmiana w kontekście praw człowieka”. *Krakowskie Studia Międzynarodowe* 4: 115–130.
- Burzyńska-Wentland, Lidia. 2019. „Ograniczanie praktyk religijnych i rugowanie wartości chrześcijańskich z życia uczniów i ich rodzin przez władze oświatowe w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Wspomnienia nauczycieli”. *Przegląd Religioznawczy* 3: 57–76.
- Chen, Ying, Tyler VanderWeele. 2018. „Associations of Religious Upbringing with Subsequent Health and Well-Being From Adolescence to Young Adulthood: An Outcome-Wide Analysis”. *American Journal of Epidemiology* 11: 2355–2364.
- Dawkins, Richard. 2006. *The God Delusion*. New York: Houghton Mifflin.
- Fallaw, Ben. 2013. „The Seduction of Revolution: Anticlerical Campaigns against Confession in Mexico, 1914–1935”. *Journal of Latin American Studies* 1: 91–120.
- Górski, Marcin. 2024. „Głos przeciwko ograniczeniu tajemnicy spowiedzi. Polemika z artykułem M. Matusiak-Frączzak, *Ściganie i karanie przestępstw seksualnego wykorzystywania dzieci jako ograniczenie tajemnicy spowiedzi* („Palestra” 2024/3, s. 56–67)”. *Palestra* 10: 28–37.
- Grossmann, Stanisław. 2014. „Badania ks. prof. Józefa Krętosza nad najnowszymi dziejami Kościoła rzymskokatolickiego na kresach w odbiorze katowickiego środowiska kresowego”. *Studia Pastoralne* 10: 71–77.

⁹⁰ *Sobre la protección de los menores y los ritos católicos*, <http://seispalabras-clara.blogspot.com/2011/06/sobre-la-proteccion-de-los-menores-y.html> [dostęp: 19.05.2025]; *Anti-faith Group Calls for Ban on Prayer, Faith Declarations, Repentance and Confessions* [dostęp: 19.05.2025]; Juan Antonio Aguilera. 2024. *Por los derechos de la infancia, no a los sacramentos católicos (ni a lo equivalente en otras religiones)*, <https://www.elsaltodiario.com/opinion/derechos-infancia-no-sacramentos-catolicos-lo-equivalente-otras-religiones> [dostęp: 19.05.2025]; *Radna chce zakazać spowiedzi dla dzieci. Mówi, że to „przemoc psychiczna”*, <https://wiadomosci.onet.pl/szczecin/radna-chce-zakazac-spowiedzi-dla-dzieci-mowi-ze-to-przemoc-psychiczna/nkpgqxm> [dostęp: 19.05.2025].

⁹¹ Zob. Kudła, Huzarek, Duda (red.) 2023.

- Haliczer, Stephen. 1996. *Sexuality in the Confessional. A Sacrament Profaned*. New York: Oxford University Press.
- Hardon, John. 1972. „First Confession: An Historical and Theological Analysis”. *Église et Théologie* 3(1): 69–110.
- Holden, George, Paul Williamson. 2014. „Religion and Child Well-Being”. W: *Handbook of Child Well-Being. Theories, Methods and Policies in Global Perspective*, red. Asher Ben-Arieh, Ferran Casas, Ivar Frønes, Jill Korbin, 1137–1169. Dordrecht: Springer.
- Irvin, Dale. 2023. „Decolonizing Churches and the Right to the Sacrament”. W: *Decolonial Horizons. Reimagining Theology, Ecumenism and Sacramental Praxis*, red. Raimundo Barreto, Vladimir Latinovic, 247–264. Cham: Palgrave Macmillan.
- Jacobs, Allan, Kavita Arora. 2018. „When May Government Interfere with Religious Practices to Protect the Health and Safety of Children?”. *Ethics, Medicine and Public Health* 5: 86–93.
- Klejnowska, Monika. 2004. *Oskarżony jako osobowe źródło informacji o przestępstwie*. Kraków: Zakamycze.
- Knoppek, Krzysztof. 2016. „Duchowny jako świadek”. W: *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. 2, cz. II: *Postępowanie procesowe przed sądem pierwszej instancji*, red. Tadeusz Ereciński, Tadeusz Wiśniewski, 358–364. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kudła, Weronika, Tomasz Huzarek, Maciej Duda (red.). 2023. *Wolność religijna i inne prawa człowieka: zagrożenia i trendy*. [b.m.]: Laboratorium Wolności Religijnej.
- Kuźmicka-Sulikowska, Joann, Piotr Machnikowski. 2010. „Cywilne prawo – czynności prawne – nabywanie nieruchomości przez kościelną osobę prawną – przedstawicielstwo – Konkordat. Glosa do uchwały SN z dnia 19 grudnia 2008 r., III CZP 122/08”. *Orzecznictwo Sądów Polskich* 2: 114–132.
- Langlaude, Sylvie. 2007. *The Right of the Child to Religious Freedom in International Law*. Leiden–Boston: Martinus Nijhoff Publishers.
- Maroń, Grzegorz. 2018. *Integralność religijna sędziego oraz argumentacja religijna w amerykańskim procesie orzecznictwym*. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Maroń, Grzegorz. 2021. „Polskie prawodawstwo ograniczające wolność religijną w okresie pandemii koronawirusa SARS-CoV-2 a standardy państwa prawa – wybrane zagadnienia”. *Przegląd Prawa Publicznego* 1: 33–49.
- Maroń, Grzegorz. 2024. „Religijne wychowanie dziecka jako przedmiot rozstrzyganego sądownie sporu pomiędzy rodzicami”. *Studia z Prawa Wyznaniowego* 27: 21–45.
- Mazur, Marcin. 2019. „Zawarcie związku małżeńskiego przez i z osobami pozbawionymi wolności w jednostkach penitencjarnych”. *Prokuratura i Prawo* 1: 121–140.
- Newland, Elizabeth. 2023. „Extreme Religion, Extreme Beliefs: Comparing the Role of Children's Rights in Extremist Religions Versus Extremist Cults (QAnon)”. *Children's Legal Rights Journal* 42(2): 121–141.
- Ożóg, Michał. 2021. „Zwalczanie chorób zakaźnych w stanie epidemii oraz w stanie klęski żywiołowej a realizacja wolności sumienia i religii w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku i ustawodawstwa”. *Studia z Prawa Wyznaniowego* 24: 327–357.
- Palomino Lozano, Rafael. 2019. „Sigilo de confesión y abuso de menores”. *Ius Canonicum* 59(118): 767–809.
- Pastuszko, Marian. 1999. *Sakrament pokuty i pojednania*. Kielce: Jedność.
- Powell, David. 1989. „Religion and Youth in the Soviet Union”. W: *Politics and the Soviet System*, red. Thomas Remington, 29–55. New York: Palgrave Macmillan.
- de Pree, Joanna. 2019. *Wolność myśli, sumienia i wyznania dziecka jako fundamentalne prawo człowieka*. Warszawa: C.H. Beck.

- Rakoczy, Bartosz. 2003a. „Glosa do wyroku SN z dnia 27 lipca 2000 r., IV CKN 88/00”. *Orzecznictwo Sądów Polskich* 9: 491–495.
- Rakoczy, Bartosz. 2003b. „Tajemnica spowiedzi w polskim postępowaniu cywilnym, karnym i administracyjnym”. *Przegląd Sądowy* 11–12: 126–138.
- Rakoczy, Bartosz. 2008. *Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Polsce. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Sitarz, Mirosław. 2021. „The Right of Christ’s Faithful to the Holy Sacraments During Pandemic Conditions”. *TEKA Komisji Prawniczej PAN – Oddział w Lublinie* 14(1): 337–344.
- Skwarzyński, Michał. 2019. „Spowiedź jako przedmiot ochrony prawa człowieka do wolności sumienia i religii spowiednika”. W: *Prawo do prywatności w Kościołach i innych związkach wyznaniowych. Od tajemnicy duszpasterskiej do ochrony danych osobowych*, red. Tadeusz J. Zieliński, Michał Hucał, 223–238. Warszawa: Chrześcijańska Akademia Teologiczna.
- Sobczak, Jacek, Witold Sobczak. 2020. „Artykuł 10 KPP”. W: *Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Komentarz*, red. Andrzej Wróbel. Warszawa: C.H. Beck.
- Szymański, Józef. 2003. „Ateizacja dzieci i młodzieży w sowieckim systemie edukacji: (obwód winnicki na Podolu 1944–1964)”. *Ateneum Kapłańskie* 140(3): 489–503.
- Świto, Lucjan. 2024. „Odpowiedzialność diecezji i parafii za delikty popełnione przez duchownego wobec małoletniego. Glosa krytyczna do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2022 roku (II CSKP 466/22)”. *Studia z Prawa Wyznaniowego* 27: 347–360.
- Thompson, Keith. 2017. „Should Religious Confession Privilege Be Abolished in Child Abuse Cases? Do Child Abusers Confess Their Sins?”. *The Western Australian Jurist* 8: 95–136.
- Tierney, Terence. 1977. „The Right of the Faithful to the Sacraments”. *The Catholic Lawyer* 23(1): 57–68.
- Tomkiewicz, Małgorzata. 2012. „«Tajemnica spowiedzi» i «tajemnica duszpasterska» w procesie karnym”. *Prokuratura i Prawo* 2: 50–64.
- Wenzel-Teuber, Katharina. 2019. „Dokąd zmierza chińska polityka religijna?”. *Chiny Dzisiaj. Informacje o Religii i Chrześcijaństwie w Chinach* 2: 18–20.
- Wielec, Marcin. 2012. *Zakaz dowodowy tajemnicy spowiedzi w postępowaniu karnym*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe UKSW.
- Wielec, Marcin. 2016. „Spowiedź osób tymczasowo aresztowanych jako wyraz realizacji zasady wolności sumienia i religii versus unormowania k.p.k i k.k.w.”. W: *Wolność sumienia i religii osób pozbawionych wolności: aspekty prawne i praktyczne*, red. Jerzy Nikołajew, Konrad Walczuk, 327–346. Warszawa–Siedlce: Wydawnictwo „Unitas”.
- Wilk, Anna. 2022. „Prawne i kryminologiczne aspekty przestępczości seksualnej duchownych”. *Problemy Prawa Karnego* 6(1): 1–26.